

Motion till riksdagen 2016/17:1821

av **Anders Forsberg m.fl. (SD)**

Äganderätten

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tydligare fastställa att allt nyttjande av naturen på allemansrättens grund måste ske på naturens villkor och med respekt och hänsyn till den som äger och brukar marken, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det inte bör vara möjligt att mot markägarens vilja utnyttja annans egendom i förvärvssyfte och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en allemansrättsbalk som fastställer allemansrättens rättsliga ställning inom svensk rättsordning och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda konsekvenserna av miljöorganisationers talerätt och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att underlätta avhysningen av illegala ockupanter av mark och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om strandskyddslagen (7 kap. 14 § miljöbalken) och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att strandskyddets regler inte får innebära inskränkningar i jord- och skogsbrukets verksamheter och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att miljöbalkens riksintressen bör begränsas till antal och omfattning och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta fram en strategi för en långsiktigt hållbar användning av åkermark där särskilt värdefull åkermark ska kunna skyddas och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för att en utredning tillsätts för att säkerställa markägares rättigheter vid exploatering inför framdragning av högspänningsledningar och tillkännager detta för regeringen.

11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det behövs lättnader när det gäller att upphäva besittningsskyddet för vissa sidoarrenden och om att det behöver införas ett mindre starkt skydd för korta arrenden och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa ett förenklat förfarande som innebär att samfällighetsföreningar själva kan besluta om ändrade andelstal i gemensamhetsanläggningar och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över rennäringslagen (1971:437) i syfte att garantera alla medborgare likhet inför lagen oavsett börd och etnisk tillhörighet och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

”Land skall med lag byggas”, säger våra urtida svenska landskapslagar. Dessvärre tenderar Sverige idag att utvecklas till ett land där lagarna inte gäller, vad blir konsekvensen av detta på sikt?

Våra lagar har som regel kristallklara syften till både bokstav och anda då det gäller grundlagen och egendomsskyddet. Den statuerar att:

Vars och ens egendom är tryggad genom att ingen kan tvingas avstå sin egendom till det allmänna eller till någon enskild genom expropriation eller något annat sådant förfogande eller tåla att det allmänna inskränker användningen av mark eller byggnad utom när det krävs för att tillgodose angelägna allmänna intressen.

Den som genom expropriation eller liknande förfarande tvingas avstå sin egendom måste vara tillförsäkrad full ersättning för förlusten. Ersättning ska också vara tillförsäkrad den för vilken det allmänna inskränker användningen av mark eller byggnad på sådant sätt att pågående markanvändning inom berörd del av fastigheten avsevärt försvåras eller att skada uppkommer som är betydande i förhållande till värdet på denna del av fastigheten. Ersättningen ska bestämmas enligt grunder som anges i lag.

Äganderätten är ett av det demokratiska samhällets viktigaste grundfundament. Det enskilda ägandet möjliggör frihet och självbestämmande som är nödvändig i ett demokratiskt samhälle. Grundlagens skydd mot rättighetsinskränkningar borde vara lika starkt, oavsett vilken fri- och rättighet det gäller.

Allemansrätten

I regeringsformens kapitel om grundläggande fri- och rättigheter står att ”Alla ska ha tillgång till naturen enligt allemansrätten”.

Sedan 1994 finns allemansrätten inskriven i vår grundlag. Av regeringsformen framgår att alla skall ha tillgång till naturen enligt allemansrätten och av miljölagstiftningen framgår att var och en som utnyttjar allemansrätten eller vistas i naturen skall visa hänsyn och varsamhet. Allemansrättens gränser sätts av flera bestämmelser, framförallt i brottsbalken men även miljöbalken. Allemansrätten är emellertid ingen regelrätt lag, utan den är en sedvanerätt med anor sedan medeltiden och en del av vårt gemensamma kulturarv. Den ger rätt till att plocka bär eller tälta åtminstone en natt utan att fråga markägaren om lov.

Syftet med allemansrätten har varit att garantera vår gemensamma tillgång till naturen, inte att enskilda näringsidkare skall kunna berika sig på den. För att denna sedvanerätt skall kunna leva vidare måste såväl hävdvunna rättigheter som skyldigheter respekteras. Allmänheten bör alltid vara välkommen i markerna men var och en måste uppträda med hänsyn till och respekt för naturen och markägarens intressen. När allemansrätten utövas under ansvar innebär den i allmänhet ingen nämnvärd olägenhet för den som äger och brukar mark.

När verksamhet emellertid organiseras i naturen, det kan till exempel gälla vissa former av friluftsliv, ökar risken att naturen skadas och att det uppkommer olägenheter för markägaren. Självklart skall till exempel orienteringstävlingar och annat friluftsliv kunna utövas i naturen men det är av största vikt att verksamheten bedrivs med respekt för såväl natur som markägare. Detta ställer krav på samråd och anpassning.

Naturvårdsverket har fått i uppdrag att utveckla förutsättningarna för friluftslivet genom att ta fram metoder för att kartlägga områden som har betydelse för friluftsliv, utveckla digital information om naturområden och kartlägga vandringsleder. Regeringsuppdraget ska genomföras så att alla människor ges förutsättningar att vistas i naturen och utöva friluftsliv med allemansrätten som grund. Möjligheten att utöva friluftsliv har stor betydelse för många människor. Men när det kommer till planering och markanvändning kan det finnas motstridiga intressen gällande områden som är intressanta för friluftsliv, främst i så kallad tätortsnära natur. Markägare kan tvingas lägga resurser på samråd med kommuner, och kartläggningen kan innebära att det ställs ökade krav på hänsynstagande till friluftslivet, vilket innebär en inskränkning av äganderätten.

När intrånget är större än vad som kan anses rymmas inom allemansrätten anser vi i Sverigedemokraterna att markägarens tillstånd skall krävas. Det är uppseendeväckande att det idag endast krävs att anmälan primärt görs till en myndighet utan att markägaren överhuvudtaget behöver känna till att det pågår en planering för friluftsverksamhet som kan beröra hans eller hennes mark.

Det är idag enligt rättspraxis möjligt att med åberopande av allemansrätten bedriva kommersiell verksamhet på annans mark under förutsättning att verksamheten inte riskerar att innebära skada eller olägenhet. Detta anser vi i Sverigedemokraterna är oacceptabelt av flera skäl. Det bör inte vara möjligt att mot markägarens vilja utnyttja annans egendom i förvärvssyfte, bland annat eftersom markägarens möjligheter att förhindra att det uppkommer skador idag är mycket begränsade.

Med anledning av detta anser vi i Sverigedemokraterna att det är önskvärt att införa en allemansrättsbalk i syfte att stärka den enskilde markägarens rättsliga ställning.

Miljöorganisationers talerätt

Genom miljöbalken infördes en rätt för miljöorganisationer att överklaga vissa typer av domar och beslut. I förarbetena uttalade regeringen att skälet för att ge miljöorganisationerna talerätt var att det fanns ett starkt intresse och djupt engagemang för miljöfrågor hos organisationerna och att detta kan tas till vara genom att ge organisationerna talerätt.

Sverigedemokraterna anser att det är orimligt att i en rättsstat tillåta att enskilda miljöorganisationer tillförs en sådan makt. Vi anser därför att regeringen bör utreda konsekvenserna av lagstiftningen och återkomma med förslag kring hur lagstiftningen och tillämpningen kan förbättras utifrån den enskilde markägarens situation.

Enligt Århuskonventionen och direktivet om allmänhetens deltagande (2003/35/EG) ska en berörd allmänhet som har tillräckliga skäl ha rätt att föra talan. Vad som är tillräckliga skäl ska avgöras i enlighet med nationell rätt och konventionens syfte att ge allmänheten en omfattande rätt till överprövning (prop. 2004/05:65). Den svenska lagstiftningen och rätten för miljöorganisationer grundas på den konventionen. Miljöorganisationers talerätt har fastställts av Högsta förvaltningsdomstolen i flera mål, senast i det s.k. vargmålet (312-15) där Sveriges internationella åtaganden har tydliggjorts.

Illegal ockupation

Fastighetsägare som vänder sig till myndigheterna för att få hjälp att få tillbaka sin mark och bli av med människor som olagligen bosatt sig på deras mark i illegala bosättningar får ofta till svar att detta inte är en fråga för polisen utan en fråga om avhysning för kronofogden. Det mest naturliga vore att samhället agerade kraftfullt mot alla illegala ockupanter. Emellertid tenderar myndigheterna att stå handfallna inför problematiken med markägare som genom olagliga tätläger och kåkstäder berövats sin äganderätt.

Enskilda fastighetsägare kan drabbas hårt när personer upprättar illegala bosättningar. Fastighetsägaren tvingas att stå för avsevärda kostnader för att få bort sådana läger genom Kronofogdemyndighetens försorg. Dessutom är det fastighetsägarens eget ansvar att själv fastställa identiteten på alla de boende i en illegal bosättning för att de ska kunna avhysas. Utöver ansökningsavgifter för varje person som ska bli avhyst tillkommer dessutom ofta betydande kostnader för uppstädning och återställande av marken.

Även kommuner drabbas av olagliga bosättningar, som ger upphov till oförutsedda kostnader och tar resurser från kärnverksamheterna. För en kommun tenderar det också att bli upprepade kostnader då ockupanter ofta flyttar sin illegala bosättning till en ny plats, istället för att helt upphöra med att ockupera mark.

Mot denna bakgrund måste processen att avhysa illegala ockupanter förenklas och den eventuella kostnaden för avhysningen måste rimligen belasta den som bevisligen begår olagligheten, inte den utsatte. Sverigedemokraterna anser heller inte att kronofogden borde ha ansvaret för dessa frågor, utan ansvaret bör endast ligga på polisen. Dessutom anser vi att det aldrig kan föreligga någon så kallad ”besittningsrätt” i dessa fall. Polisen bör också när som helst kunna avlägsna ockupanter boendes i illegala bosättningar utan något specifikt krav på identifikation eller dokumentation.

Strandskyddet

Sveriges stränder är en naturtillgång av mycket stort värde. Stränderna längs sjöar och vattendrag, liksom stränderna längs kusterna och skärgårdarna, är mycket betydelsefulla för allmänheten och för det växt- och djurliv som är beroende av vattenmiljöer.

Det generella strandskyddet på 100 meter från strandkanten gäller både på land och i vattenområdet och inkluderar även undervattensmiljön. Dagens strandskyddsregler gäller Sveriges samtliga stränder vid havet, sjöar och vattendrag oavsett storlek. Bestämmelserna gäller både i tätortsområden och i glesbygd, oavsett om det finns mängder av sjöar och vattendrag i området och oavsett vilka naturtyper eller arter som

finns i de aktuella miljöerna. På några få platser är strandskyddet borttaget, till exempel i en del tätorter. På andra platser har strandskyddet utökats ända upp till 300 meter.

Den 18 juni 2014 röstade riksdagen igenom ändringar i reglerna för strandskyddet vid små sjöar och vattendrag (betänkande 2013/14: MJU26). De nya reglerna trädde i kraft den 1 september 2014 och innebär att länsstyrelserna fick möjligheten att upphäva strandskyddet vid små sjöar och vattendrag om det område som upphävandet avser har liten betydelse för att tillgodose strandskyddets syften.

Tvärt emot intentionerna har istället länsstyrelserna på många håll i landet beslutat om ett utvidgat strandskydd. Naturvårdsverket konstaterade vid en översyn att det fanns stora områden med utvidgat strandskydd som saknade tydliga motiv. Ändå har en del länsstyrelser valt att fortsatt driva frågan genom att föreslå en utvidgning av strandskyddet på upp till 300 meter. Detta riskerar att leda till negativa konsekvenser för såväl lantbruks- som besöksnäringen och påverkar även kommunernas möjligheter att kunna locka nya invånare genom att erbjuda attraktiva strandnära bostadstomter.

Kommuner har idag möjlighet att peka ut områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen (LIS-områden) i sina översiktsplaner. Områdena ska vara lämpliga för landsbygdsutveckling och av begränsad omfattning så att strandskyddets syften tillgodoses. Dock har länsstyrelserna möjlighet att överpröva dessa beslut.

Sverigedemokraterna vill att strandskyddet förändras så att kommunernas makt stärks och att länsstyrelsernas möjlighet att överpröva kommunala bygglov i strandskyddslägen begränsas. Vi hävdar också att 100 meters strandskydd, tillsammans med allemansrätten och övriga skyddsformer, är ett fullt tillräckligt skydd.

Riksintressen

Enligt Riksintresseutredningen bedöms hela 46 procent av landets totala yta vara av riksintresse enligt miljöbalken. Utredningens betänkande föreslår att denna areal ska utökas genom att väsentliga allmänna intressen kompletteras med ytterligare allmänna intressen. Riksintressena påverkar i högsta grad förutsättningarna för boende och företagande på landsbygden. Därför bör snarare riksintressena begränsas till omfattning och antal och en komplettering med ”väsentliga allmänna intressen” inte bör genomföras. Kommunerna bör också få ett större inflytande kring riksintressen och kunna göra en större avvägning i det kommunala plansystemet.

Skydda åkermarken

Trots relativt goda geografiska förutsättningar för ett både miljövänligt och högproduktivt jordbruk har den så kallade självförsörjningsgraden i Sverige sjunkit under 50 procent. Det innebär att vi, räknat i kronor och ören, producerar mindre än hälften av de livsmedel vi konsumerar.

Detta är resultatet av att regeringar i decennier har negligerat lantbrukets villkor. Effektivisering och storleksrationalisering är i viss utsträckning en normal och eftersträvsvärd utveckling, men den dramatiska tillbakagången i produktionsvolymen är oroväckande. Jordbruket i Sverige har med full kraft drabbats av politikernas klåfingrighet i form av byråkrati och ett brett spektrum av regler och förordningar.

Svensk åkermark försvinner varje dag till förmån för nya vägar, köpcentrum och bostäder. Det är naturligtvis sunt att städer och byar utvecklas, men bebyggd åkermark

är inte lätt att återställa och bebyggelse kan hellre förläggas till andra platser än till förstklassig åkermark. I till exempel Danmark klassas åkermark som riksintresse och i Norge finns en tydlig nationell målsättning att värna åkermarken.

Många kommuner väljer idag i sina översiktsplaner för framtida expansionsbehov att förlägga bebyggelse till åkermark. Dessa översiktsplaner lägger en död hand över utvecklingen av lantbruket i de områden som drabbas och det finns exempel på mark som legat i kommunal markreserv i över 50 år till ingen nytta.

Sverigedemokraterna vill därför ta fram en nationell strategi för en långsiktigt hållbar användning av åkermark där särskilt värdefull åkermark ska kunna skyddas för framtiden.

Ledningsrätten

Konsekvenserna av breda ledningsgator för luftburna högspänningsledningar kan bli stora för en enskild markägare med sämre arrondering, förlorad virkesproduktion och ökad risk för stormskador.

Enligt Sverigedemokraternas uppfattning bör effekterna av ledningsintrång på fastigheter i största möjliga mån minimeras. Ersättningen till markägare vid markintrång höjdes år 2010, men vi anser att markägare som drabbas av flera intrång och får ackumulerade intrång inte kompenseras tillräckligt enligt dagens ersättningssystem. Det är också viktigt att kraftbolagen samråder med markägarna om hur man kan minimera intrången.

Konsekvenserna av breda ledningsgator för luftburna högspänningsledningar kan bli stora för en enskild markägare med sämre arrondering, förlorad virkesproduktion och ökad risk för stormskador. Ersättningen vid intrång höjdes med 25 % år 2010 men markägare som drabbas av flera intrång och får ackumulerade intrång kompenseras inte utifrån dagens ersättningssystem.

När det gäller tillvägagångssättet kring framdragning av högspänningsledningar så tecknar ledningsägaren inför ett bygge av en ny kraftledning avtal med markägarna om markupplåtelse. Markupplåtelseavtalet reglerar bland annat var ledningen ska gå och ersättningen till markägaren. Principerna för ersättningen regleras i expropriationslagen. Lagen säger bland annat att ledningsägaren ska betala en marknadsvärderad engångsersättning till markägaren för markupplåtelsen.

Vi i Sverigedemokraterna anser att det är av största vikt att man säkrar en trygg elförsörjning men i största mån bör effekterna av ledningsintrång minimeras. Det kan ske genom nedgrävning av kabel och samnedläggning med annan infrastruktur. Vad gäller markintrång skall även nämnas att en markförläggning av stamnätet på intet sätt leder till ett obefintligt markintrång. Intrånget halveras, men kostnaden blir flera gånger högre. Det är också viktigt att kraftbolagen samråder om hur man tillsammans kan minimera intrången. Tyvärr kan det konstateras att det inte alltid görs idag.

Sverigedemokraterna vill därför att det tillsätts en utredning för att säkerställa markägares rättigheter vid exploatering inför högspänningsledningar utifrån den problembeskrivning som lyfts ovan.

Arrendelagstiftningen

Det är vanligt att jordbruksverksamhet bedrivs på arrenderad mark. En naturlig följd av jordbrukets strukturrationalisering är att produktionen ökas genom att lantbrukarna arrenderar ytterligare mark. Arrendeavtalets längd och arrendeavgiftens storlek påverkar bl.a. långsiktigheten i brukandet och om investeringar görs i markförbättrande åtgärder.

Enligt den nuvarande arrendelagstiftningen omfattas gårdsarrenden och sidoarrenden med längre arrendetid än ett år av besittningsskydd. Det innebär att det kan vara svårt för jordägaren att säga upp arrendeavtalet. Det kan också leda till att jordägaren inte vill ingå arrendeavtal som är längre än ett år.

Tomträtts- och arrendeutredningen har i sitt slutbetänkande (SOU 2014:32) bl.a. lämnat förslag när det gäller sidoarrendatorns besittningsskydd. Utredningen föreslår att samtliga tidsbestämda sidoarrenden ska omfattas av besittningsskydd. För att balansen mellan jordägare och arrendator inte ska påverkas av införandet av besittningsskydd även för arrenden med kortare arrendetid föreslår utredningen samtidigt en viss uppluckring av besittningsskyddet för vissa sidoarrenden.

Enligt vår mening bör sidoarrenden med kortare upplåtelseperiod ha ett svagare besittningsskydd. Vidare bör besittningsskyddet vid vissa sidoarrenden begränsas. Våra synpunkter bör övervägas vid den fortsatta beredningen av Tomträtts- och arrendeutredningens betänkande.

Vägsamfällighetsföreningar

I Sverige finns det i dag många samfällighetsföreningar som har ett behov av att ompröva sina gemensamhetsanläggningar och få nya aktuella andelstal. Trots detta är det endast en liten del gemensamhetsanläggningar som erhåller nya andelstal genom omprövningsförrättningar eller överenskommelser enligt anläggningslagen. Huvudorsaken till detta är att en prövning enligt de nuvarande bestämmelserna är både kostsam och tidskrävande.

I Finland är det samfällighetsföreningarna själva som beslutar om andelstal och omprövar dessa. Det är också samfällighetsföreningarna själva som för register över andelstalen. Den finska modellen medför stora kostnadsbesparingar och förenklar jämfört med den svenska, där Lantmäteriet beslutar om andelstal och för in dessa i fastighetsregistret.

Sverigedemokraterna anser att regeringen bör inkomma med ett lagförslag om att införa ett förenklat förfarande som innebär att samfällighetsföreningar själva kan besluta om ändrade andelstal i gemensamhetsanläggningar.

Rennäringslagen

Uppfattningen att alla medborgare skall vara lika inför lagen och att ingen skall behöva utstå diskriminering på grund av sin börd eller etniska tillhörighet är en allmänt erkänd princip i den svenska samhällsdebatten. I realiteten finns det dock flera exempel på lagar som gör skillnad mellan svenska medborgare på basis av deras etniska tillhörighet. Ett sådant exempel är rennäringslagen (1971:437) där det bland annat stadgas:

1 § Den som är av samisk härkomst (same) får enligt bestämmelserna i denna lag använda mark och vatten till underhåll för sig och sina renar. Rätten enligt första stycket (renskötselrätten) tillkommer den samiska befolkningen och grundas på

urminnes hävd. Renskötselrätten får utövas av den som är medlem i sameby.
Lag (1993:36).

Vidare stadgas det i lagen att med renskötselrätten följer bland annat rätten att på statlig mark ta virke till byggande av familjebostad, anläggningar kopplade till rennärings-, slöjd och bränsle. Till medlemskapet i samebyn kopplas också särskilda jakt- och fiskerättigheter. Det faktum att staten har tilldelat en viss grupp av samer särskilda privilegier har gjort att svenskar och andra grupper av samer i realiteten är diskriminerade. Detta har givit upphov till stora motsättningar och infekterade konflikter.

Samerna har i egenskap av ursprungsbefolkning en självklar rätt att bevara sitt språk och sin kultur inom den svenska statens ramar. Att reservera en hel näringsgren för en grupp av medborgare av särskild börd och att också ge dessa medborgare särskilda rättigheter till land och vatten är dock, enligt vår mening, att gå för långt och kan inte anses vara förenligt med de grundläggande principerna för en rättsstat. Sverigedemokraterna anser att det inte vore rimligt eller moraliskt försvarbart att svenska medborgare av samisk börd boende i södra och mellersta Sverige skulle ha mindre rättigheter än medborgare av svensk börd i dessa områden. Följaktligen anser vi det därmed inte heller vara rimligt att medborgare av svensk, finsk eller annan börd skall ha mindre rättigheter än medborgare av samisk börd i norra Sverige.

Sverigedemokraterna anser därför att rennäringslagen bör ses över i syfte att garantera alla medborgare likhet inför lagen oavsett börd.

Anders Forsberg (SD)

Martin Kinnunen (SD)

Mikael Eskilandersson (SD)

Runar Filper (SD)

Roger Hedlund (SD)